

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МАЦЕНКО ІРИНА ЮРІЇВНА

УДК 657:631.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО
ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ І. Ю. Маценко

Науковий керівник
Гайдучок Тетяна Станіславівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2022

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент:

Завідувач кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., проф. Дема Дмитро Іванович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ к.е.н., доц. Гайдучок Т. С.

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
№ 10 від 11 січня 2022 року.

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту д.е.н., проф.
Мороз Ю. Ю. _____

11 січня 2022 року

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студентка Маценко Ірина Юріївна захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою за
шкалою ECTS _____, сума балів _____ за національною шкалою з
оцінкою _____.

Секретар ЕК

Майдуда Г. С.

Анотація

Маценко І. Ю. Організація обліку і аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2022.

У кваліфікаційній роботі досліджено порядок формування витрат сільськогосподарських підприємств на виробництво продукції рослинництва, який має суттєвий вплив на облікове забезпечення їх господарської діяльності.

Висвітлено методику обліку витрат сільськогосподарських підприємств з врахуванням специфіки їх діяльності. Охарактеризовано первинний облік формування витрат підприємства та розглянуто методику облікового процесу.

Проведено аналіз формування витрат в сільськогосподарських підприємствах і проаналізовано динаміку та вплив факторів на окремі види витрат.

Розроблено інноваційний проект організації та контролю витрат на виробництво продукції рослинництва. Суть його зводиться до того, що запропоновано об'єктами обліку витрат рослинництва вважати: центр витрат; сільськогосподарські культури (види продукції, види робіт); цикли виробництва; технологічні операції; технологічні процеси виробництва; статті витрат з поділом на змінні, умовно-змінні та постійні.

Ключові слова: виробництво, продукція рослинництва, управління, аналіз витрат, контроль.

ABSTRACT

Macenko I. U. Organization of accounting and analysis of costs for crop production. – Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 – accounting and taxation. – Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2022.

The qualification work examines the order of formation of costs of agricultural enterprises for the production of crop products, which has a significant impact on the accounting support of their economic activities.

The method of accounting for the costs of agricultural enterprises, taking into account the specifics of their activities. The primary accounting of formation of expenses of the enterprise is characterized and the technique of accounting process is considered.

The analysis of formation of expenses in the agricultural enterprises is carried out and the dynamics and influence of factors on separate kinds of expenses are analyzed.

An innovative project for the organization and control of costs for the production of crop products has been developed. Its essence comes down to the fact that it is proposed to consider the objects of accounting for crop costs: the center of costs; crops (types of products, types of work); production cycles; technological operations; technological processes of production; cost items divided into variables, conditional variables and constants.

Key words: production, crop production, management, cost analysis, control.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ	9
1.1. Економічний зміст витрат виробництва	9
1.2. Організація обліку, контролю та аналізу витрат виробництва	13
1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності сільськогосподарського підприємства	15
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	21
2.1. Завдання і роль системи обліку і аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва	21
2.2. Облік витрат процесу виробництва продукції рослинництва	23
2.3. Система та інструменти аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва	27
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	36

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сільське господарство України традиційно вважають одним із ключових сегментів розвитку національної економіки. Як відомо, від його розвитку безпосередньо залежить продовольча безпека та сталий розвиток країни.

Кожне сільськогосподарське підприємство в процесі своєї діяльності потребує витрачання ресурсів. Від рівня витрат, в цілому залежить конкурентоспроможність і ефективне функціонування підприємства. І тому система управління витратами на виробництво продукції потребує налагодженого бухгалтерського обліку, аналізу й контролю як функціональних елементів формування інформації для оперативного й стратегічного управління.

В сучасних динамічних умовах, актуальним залишається питання дослідження особливостей обліку витрат на виробництво продукції рослинництва з метою своєчасного забезпечення стейкхолдерів інформацією про понесені витрати, обсяги виробленої продукції окремими центрами відповідальності і підприємства загалом для потреб управління суб'єктом господарювання. Невирішені проблемні питання набувають значущості в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання бухгалтерського обліку, контролю й аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва є предметом значної уваги як вітчизняних, так і зарубіжних учених-економістів. Фундаментальними є наукові праці, які за своєю природою охоплюють різні аспекти формування інформаційного забезпечення досліджуваної теми, таких вчених, як: С. М. Жука, С. Ф. Голова, І. Б. Садовської, М. Я. Дем'яненко, Н. М. Бондаренко, Ю. С. Цаль-Цалко, Ч. Т. Хоргрен, С. І. Шкарабан та ін.

Недостатня обґрунтованість та розробленість досліджуваної проблеми та потреба у розробці сучасних підходів до організації обліку та контролю витрат на виробництво продукції рослинництва обумовили вибір теоретичну і практичну значущість теми кваліфікаційної роботи, мету та напрямки дослідження.

Постановка завдання. *Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування організаційних основ і розробка інноваційного проекту, спрямованого на вдосконалення організації обліку, аналізу й контролю витрат на виробництво продукції рослинництва як передумови підвищення ефективності процесу управління сільськогосподарським підприємством з врахуванням вимог національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та передових здобутків аналогічних підприємств.*

Визначену мету кваліфікаційної роботи можна реалізувати шляхом виконання таких *завдань*:

- обґрунтувати економічну суть витрат виробництва та визначити їх місце в процесі управління підприємством;
- розкрити організацію обліку, контролю і аналізу витрат виробництва;
- здійснити комплексну оцінку фінансово-господарської діяльності підприємства;
- визначити завдання і роль бухгалтерського обліку й аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва;
- дослідити стан обліку витрат на виробництво продукції рослинництва на досліджуваному підприємстві;
- з'ясувати системні підходи та інструменти аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва;
- розробити інноваційний проект побудови облікової системи і контролю витрат на виробництво продукції рослинництва з використанням принципів підходів вітчизняних та міжнародних стандартів обліку.

Об'єкт дослідження – процес обліку, контролю і аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва у СФГ «Едельвейс» Житомирської області.

Предмет дослідження – організаційні основи бухгалтерського обліку, контролю і аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва.

Методи дослідження. Проведення наукового дослідження сприяло використанню спектру методологічного апарату економічної науки, діалектичного підходу до системи організації обліку і контролю витрат на

виробництво продукції рослинництва та формування інформаційного забезпечення для системи прийняття управлінських рішень.

Визначенні метою роботи завдання вирішувалися з допомогою загальноприйнятих методів економічної науки: теоретичного узагальнення і порівняння; аналізу і синтезу; індукції та дедукції; причинно-наслідкового та абстрактно-логічного зв'язку і тд.

Інформаційною основою дослідження послужили вітчизняні законодавчі акти; міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку; Методичні рекомендації; постанови Кабінету Міністрів і Верховної Ради України; наукові розробки сучасних вітчизняних та зарубіжних учених з питань обліку, контролю, аналізу; матеріали науково-практичних конференцій; звітно-облікові дані підприємства.

Практичне значення одержаних результатів спрямоване а удосконалення обліково-аналітичного забезпечення витрат на виробництво продукції рослинництва шляхом розробки інноваційного проекту, що забезпечує формування повної і достовірної інформації щодо окреслених завдань. Отримані результати сприятимуть підвищенню прийняття управлінських рішень в процесі господарської діяльності підприємства, зокрема в умовах господарювання СФГ «Едельвейс» Житомирської області.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ

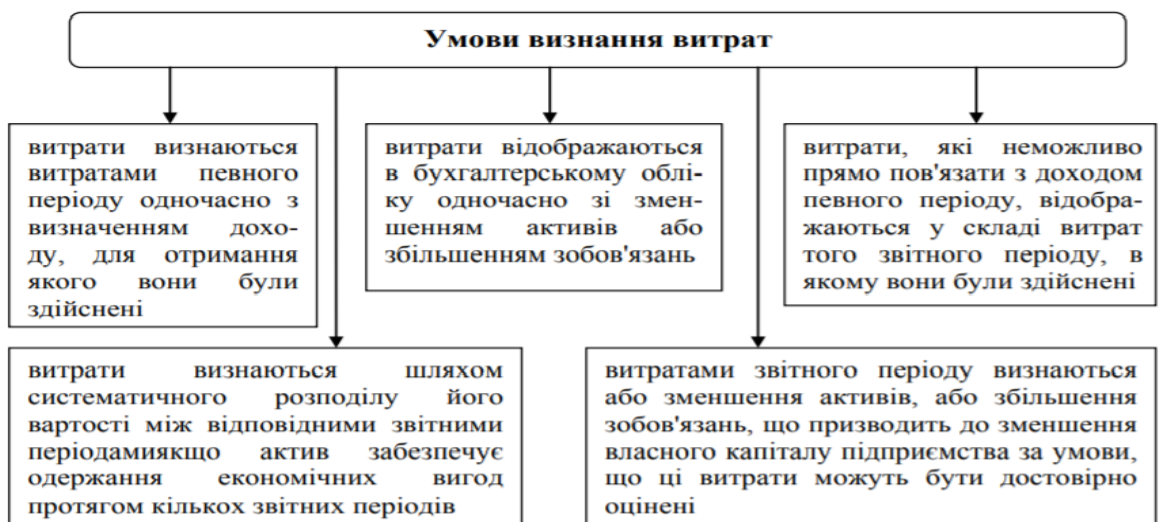
1.1. Економічний зміст витрат виробництва

Процес виробництва продукції, в т.ч. і продукції рослинництва – один із найскладніший для вивчення і ведення обліку, оскільки процес виробництва пов'язаний з витратами, які втілюються у вироблену готову продукцію рослинництва.

Витрати є основою для одержання доходу будь-якого суб'єкта бізнесу. Витрати підприємства обмежують прибуток і таким чином впливають на величину отримуваних ресурсів з метою подальшого розвитку підприємства.

Національні нормативно-правові акти [14, 15] визначають витрати як «зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)».

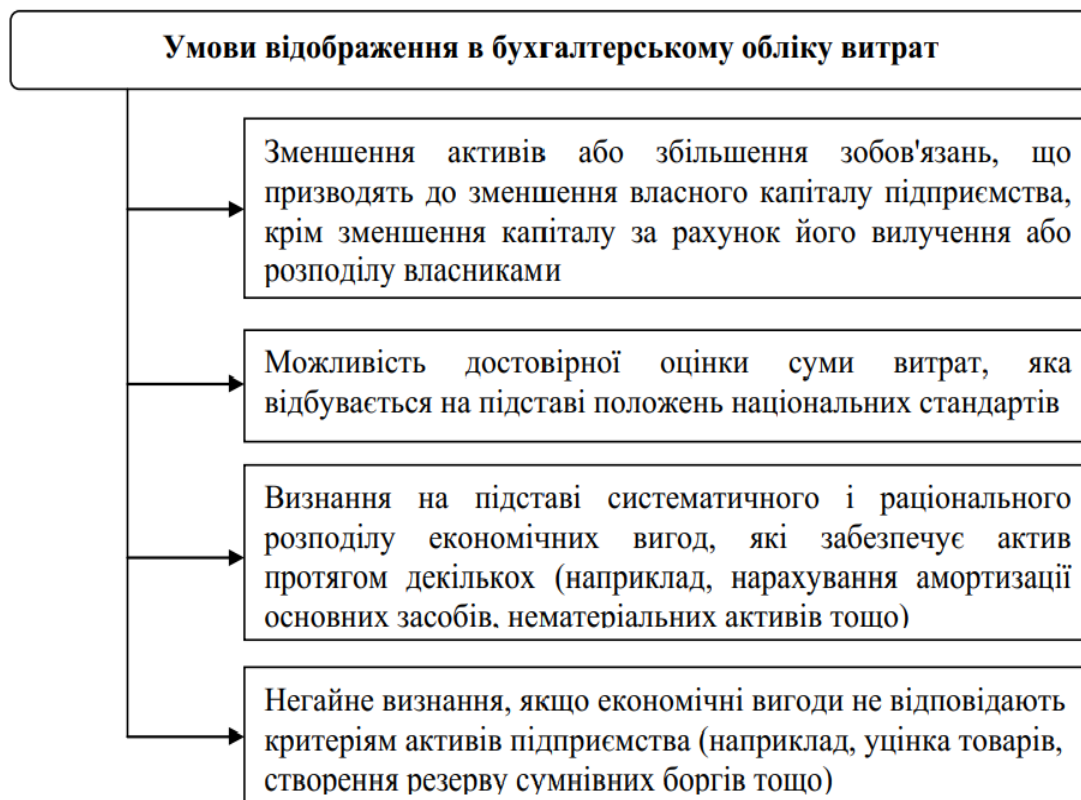
НП(С)БО 16 «Витрати» [15] визначає також основні критерії визнання витрат (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Критерії визнання витрат за умовами нормативних актів

*Джерело: розроблено автором на основі [15]

Ефективне управління витратами потребує належним чином організованого їх бухгалтерського обліку. В обліку витрати відображаються при дотриманні певних умов (рис. 1.2).

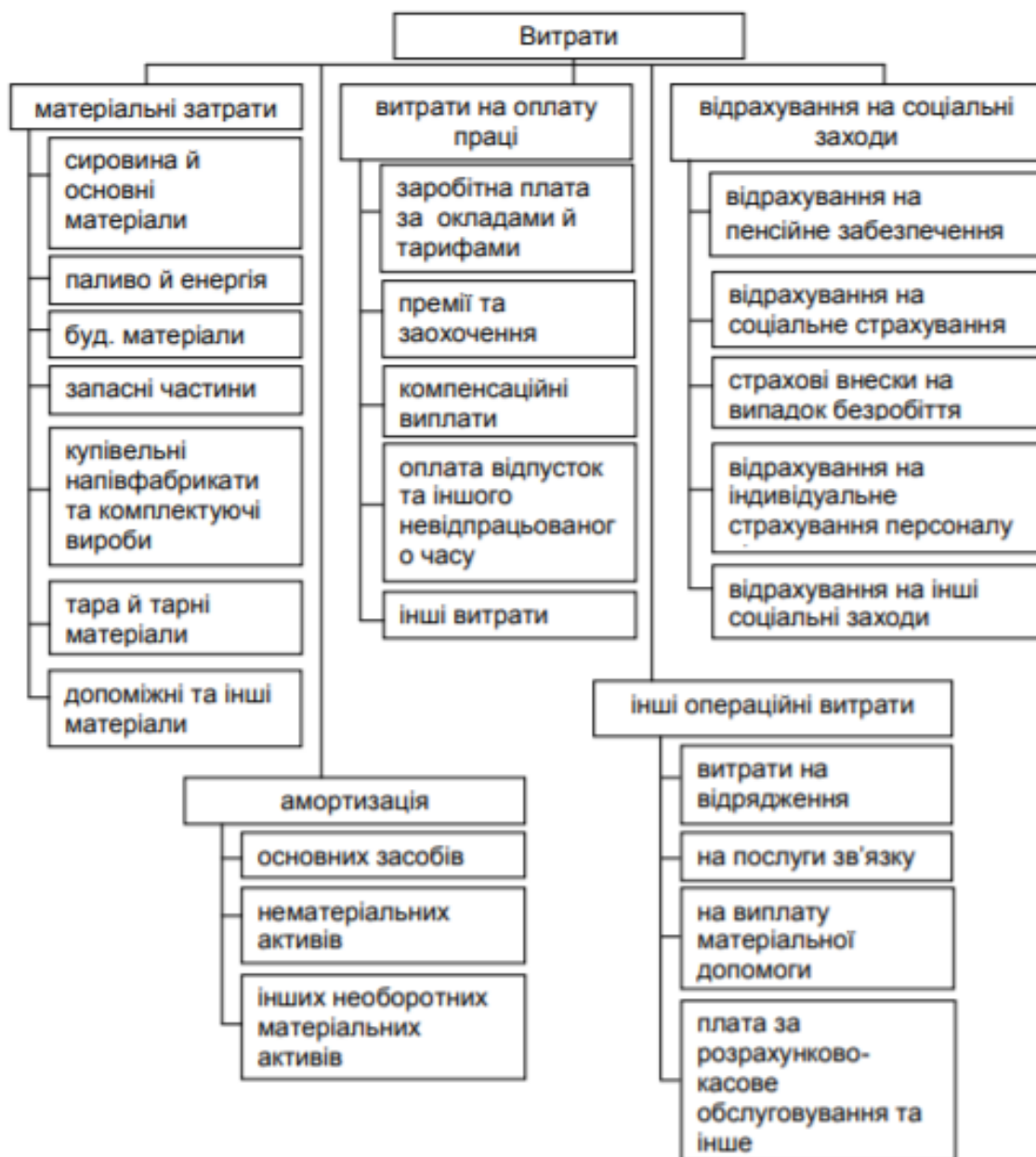
Рис. 1.2. Умови відображення в системі бухгалтерського обліку витрат

*Джерело: розроблено автором на основі [15].

Сільськогосподарські підприємства для цілей бухгалтерського (фінансового) обліку використовують класифікацію витрат за економічними елементами [15]:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші витрати операційної діяльності

Для зручності обліку витрати класифікують за елементами таким чином (рис. 1.3) [17].

Рис. 1.3. Класифікація витрат виробництва за елементами

Така класифікація витрат дає можливість:

- визначати потребу в оборотних та необоротних активах;
- здійснювати оцінювання ресурсів підприємства в залежності від виробництва та цілей їх використання на підприємстві. Але при таких умовах, класифікація витрат за елементами не завжди дозволяє коректно розраховувати собівартість окремих видів продукції рослинництва і визначити витрати окремих структурних підрозділів підприємства [10].

З іншої сторони – внутрішньогосподарське планування, облік і калькулювання собівартості продукції рослинництва будується на класифікації витрат згідно з Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [12]. Тому саме до вказаних Методичних вказівок [12], всі витрати слід формувати за центрами відповідальності і об'єктами обліку. Такі витрати доцільно класифікувати за такими ознаками:

•	характером участі у процесі виробництва
•	способом включення в собівартість виробленої продукції рослинництва
•	обсягом виробництва і складом витрат
•	видом витрат
•	відношенням до собівартості продукції

Сільськогосподарські підприємства встановлюють витрати на виробництво продукції рослинництва у додатках до Наказу про облікову політику. Номенклатура статей калькулювання у рослинництві включає, як правило: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; насіння і посадковий матеріал; добрива; засоби захисту рослин; роботи та послуги; витрати на утримання основних засобів; інші витрати; витрати на організацію виробництва й управління [30].

Склад витрат, які включаються у собівартість продукції, є незмінними, але якщо повинні бути повніше відображенні у собівартості дійсні витрати на виробництво продукції рослинництва, то їх перелік може змінюватися. Структура витрат залежить від виробничої спеціалізації, особливості сільськогосподарського виробництва та рівня устаткування і організації виробництва [1].

Отже, витрати як економічна категорія відіграє значну роль в інформаційному забезпеченні управління підприємством. Прийняття ефективних управлінських рішень стейкхолдерами облікової інформації вимагає знань про склад витрат, їх розмір, знати методику калькулювання собівартості виробленої продукції і в кінцевому результаті визначення фінансового результату.

1.2. Організація обліку, контролю та аналізу витрат виробництва

Галузь рослинництва є важливим сектором національної економіки країни, а для сільськогосподарських підприємств – джерелом одержання прибутку. При цьому саме бухгалтерський облік формує інформацію, яка слугує основою для отримання даних щодо визначення обсягу витрат на виробництво продукції рослинництва; витрат матеріальних ресурсів; виробленої продукції та інформації для управління та контролю. Тут потрібно враховувати і особливості галузі (вплив природних та соціальних чинників) при організації обліку, контролю та аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва [28].

Головне призначення обліку витрат на виробництво полягає в здійсненні контролю за виробничою діяльністю та управління ними при здійсненні технологічного процесу виробництва. Як відомо, технологічний цикл в галузі рослинництва триває значний проміжок часу – від одного року (вирощування кукурудзи та зернових культур) до кількох років (вирощування багаторічних насаджень). Виходячи з цього, на підприємстві потрібно будувати належну організацію обліку витрат, яка б відповідала означеним принципам у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [23].

Для сільськогосподарських підприємств, в т.ч. і фермерських господарств зростання цільової спрямованості бухгалтерського обліку як основи одержання достовірної інформації для прийняття управлінських рішень та попередження ризиків у господарсько-фінансовій діяльності підприємства залежить від правильної його організації [28].

Організація обліку витрат на виробництво продукції рослинництва закріплена в Положенні про облікову політику підприємства (Додаток) і є підставою для формування витрат і виходу продукції.

На думку професійних фахівців – «основною метою обліку витрат на виробництво продукції рослинництва є своєчасне, повне відображення фактичного обсягу й складу витрат і контроль за використанням усіх видів виробничих ресурсів, а також обсягу виробленої продукції» [28].

Організація обліку витрат на виробництво продукції рослинництва здійснюється за принципами:

- узгодження показників обліку витрат і калькулювання собівартості продукції з плановими та нормативними показниками;
- документальне оформлення витрат у момент їх здійснення;
- всі витрати, що відносяться до виробництва продукції вказаного періоду, повинні бути включені до її виробничої собівартості;
- через систему рахунків обліку всі витрати повинні бути згруповані за об'єктами обліку та статтями витрат;
- собівартість продукції калькулюють на основі даних бухгалтерського обліку витрат, що потребує ідентифікації об'єктів обліку витрат з об'єктами калькулювання [16].

Розвиток підприємства залежить не тільки від належно організованого обліку, але від системи контролю на ньому. Керівництво зацікавлене в отриманні повної та достовірної інформації про фінансово-господарський стан підприємства, його ліквідність та платоспроможність і т.д. Така інформація формується тільки за результатами внутрішнього контролю.

Належним чином організований облік дає можливість отримати інформацію на основі якої приймаються виважені управлінські рішення. Саме організація внутрішнього контролю витрат на виробництво продукції є одним із заходів, спрямованих на вдосконалення управління витратами та підприємства, зокрема.

Для усунення і застереження порушень при організації обліку витрат на виробництво продукції рослинництва потрібно організувати чітку систему контролю.

Таким чином, значної ефективності контролю за процесами виробництва продукції рослинництва можна досягти шляхом поєднання з системою бухгалтерського обліку та управління. Вчасно проведений контроль дозволяє виявити ключові причини відхилення від планових та нормативних показників тощо.

1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності сільськогосподарського підприємства

Сільське господарство сьогодні є домінуючою галуззю національної економіки і перебуває в центрі уваги економічної спільноти. Як стверджують науковці: «сільське господарство є досить перспективною галуззю та одним із лідерів експорту продукції рослинництва та тваринництва на світових ринках» [4].

Проведений контент-аналіз показує (табл. 1.1), що за період 2018-2020 рр. В країні спостерігається зниження загального обсягу виробництва продукції сільського господарства (із 671294 млн. грн. у 2018 р. до 612122 млн. грн. у 2020 р), або на 59172 млн. грн. (8,8%). У фермерських господарствах обсяги виробництва знизилися на 7410 млн. грн. (10,1%). Але при цьому в структурі сільськогосподарської продукції переважає продукція рослинництва.

Таблиця 1.1

Аналіз виробництва продукції сільського господарства за 2018-2020 рр.

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Зміна показника	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	+, -	%
Всього	671295	100,0	680983	100,0	612122	100,0	-59173	-8,8
в т.ч.								
продукція рослинництва	529348	78,9	538706	79,1	473377	77,3	-5971	-10,6
продукція тваринництва	141947	21,1	142277	20,9	138745	22,7	-3202	-2,2
в т.ч.								
підприємства	437999	62,2	449806	66,0	395718	64,6	-42281	-9,6
фермерські господарства	73182	16,7	79053	17,6	65772	16,6	-7410	-10,1
господарства населення	233295	34,7	231176	34,0	216404	35,3	-16891	-7,2

* Адаптована на основі [18]

Об'єктом дослідження в роботі виступає СФГ «Едельвейс» Житомирської області. Господарство створено у відповідності до нормативно-правових актів, зокрема – Земельного кодексу України [9], Закону України «Про фермерське господарство» [25] та інших правових документів.

Загальна характеристика СФГ «Едельвейс» наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Організаційна характеристика СФГ «Едельвейс»

Ознаки підприємницької діяльності	Значення	Шифр	Код
підприємство	Селянське (фермерське) господарство «Едельвейс»	ЄДРПОУ	13576776
територія	13131, Житомирська обл., Любарський р-н, с. Стрижівка	КОАТУУ	1823186600
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю	КОПФГ	110
Вид економічної діяльності	- вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; - вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів; - розведення великої рогатої худоби молочного напрямку; - розведення свиней; - розведення інших тварин; - допоміжна діяльність у рослинництві; - виробництво продуктів борошномельної-круп'яної промисловості.	КВЕД	01.11 01.13 01.41 01.46 01.49 01.61 10.61

Комплексну оцінку діяльності підприємства проведемо за допомогою вартісних показників, що характеризують економічну ефективність та результативність його роботи (табл. 1.3).

З даних табл. 1.3 видно, що в 2018-2020 роках діяльність досліджуваного підприємства була прибутковою. Так, у 2020 р. підприємство одержало прибуток в розмірі 5226 тис. грн., що на 14024 тис. грн., або на 72,9% менше. Проте, якщо розглядати суму нерозподіленого прибутку підприємства, то в 2020 році його величина складала 93697 тис. грн., що на 11856 тис. грн. більше порівняно з 2018 роком (81841 тис. грн.). В цілому, сума нерозподіленого прибутку за досліджуваний період збільшилась на 14,5%. Якщо розглядати суму дебіторської заборгованості підприємства, прослідковується тенденція до її зниження, що не можна сказати про кредиторську заборгованість. Розмір кредиторської

заборгованості у 2020 р. порівняно з 2018р. збільшився на 9457тис. грн., або на 77,7%.

Таблиця 1.3

Основні показники фінансово-господарської діяльності СФГ «Едельвейс»
за 2018-2020 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)			Темп приросту, %		
	2018	2019	2020	2019 від 2018	2020 від 2019	2020 від 2018	2019 до 2018	2020 до 2019	2020 до 2018
Чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	88061	71079	82931	-16982	+11852	-5130	-19,3	+16,7	-5,8
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	63501	57304	73838	-6197	+16534	+10337	-9,8	+28,9	+16,3
Валовий прибуток (+) або збиток (-) звітного періоду, тис. грн.	24560	13775	9093	-10785	-4682	-15467	-43,9	-34,0	-63,0
Фінансові результати від операційної діяльності, тис. грн.	21664	10138	9043	-11526	-1095	-12621	-53,2	-10,8	-58,3
Чистий прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	19250	6761	5226	-12489	-1535	-14024	-64,9	-22,7	-72,9
Дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) на кінець року, тис. грн.	8814	2846	1325	-5968	-1521	-7489	-67,7	-53,4	-85,0
Кредиторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) на кінець року, тис. грн.	12174	10359	21631	-1815	+11272	+9457	-14,9	+108,8	+77,7
Нерозподілений прибуток(+), непокритий збиток(-), тис. грн.	81841	88474	93697	+6633	+5223	+11856	+8,1	+5,9	+14,5

Для того, щоб мати уяву про фінансовий стан СФГ «Едельвейс» в першу чергу проведемо аналіз його балансу.

Проаналізуємо активи підприємства, що представляють «ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, від яких очікується надходження майбутніх економічних вигод» [14] (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Аналіз складу, структури та динаміки майна
СФГ «Едельвейс» за 2018-2020 рр.

Показники	Звітний період			Абсолютне відхилення (+,-)			Темп приросту, %		
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2019р. від 2018 р.	2020 р. від 2019 р.	2020 р. від 2018 р.	2019 р до 2018 р.	2020 р. до 2019 р.	2020 р. до 2018 р.
Всього майна, тис. грн.	135365	151759	172811	16394	21052	37446	12,1	13,9	27,7
1. Необоротні активи, тис. грн.	47806	66243	75055	18437	8812	27249	38,6	13,3	57,0
У % до майна	35,3	43,7	43,4	8,3	-0,2	8,1	-	-	-
2. Оборотні активи, тис. грн.	87559	85516	97756	-2043	12240	10197	-2,3	14,3	11,6
У % до майна	64,7	56,3	56,6	-8,3	0,2	-8,1	-	-	-
2.1. Запаси, тис. грн.	72088	71462	70096	-626	-1366	-1992	-0,9	-1,9	-2,8
У % до майна	53,3	47,1	40,6	-6,2	-6,5	-12,7	-	-	-
2.2. Дебіторська заборгованість, тис. грн.	15309	5525	1644	-9784	-3881	-13665	-63,9	-70,2	-89,3
У % до майна	11,3	3,6	1,0	-7,7	-2,7	-10,4	-	-	-
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	151	13	6	-138	-7	-145	-91,4	-53,8	-96,0
У % до майна	0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,1	-	-	-
2.4. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	-	7	13	-	6	-	-	85,7	-
У % до майна	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-

З проведеного аналізу складу та структури активів підприємства (табл. 1.4) можна зробити висновок про те, що за досліджуваний період збільшилась сума активів підприємства на 37446 тис. грн., або на 27,7% в загальному.

З проведеного аналізу видно, що прослідковується збільшення необоротних активів на 27249 тис. грн., або 57,0 % через введення освоєння нових капітальних

інвестицій. Вартість оборотних активів за досліджуваний період збільшилась на 10197 тис. грн., або на 11,6%.

Аналіз джерел майна підприємства проведемо за даними Балансу (Додаток). В аналітичній табл. 1.5 наведемо перелік джерел власних і позичених коштів, вкладених в майно підприємства.

Таблиця 1.5

Оцінка складу та структури джерел формування майна СФГ «Едельвейс»
за 2018-2020 рр.

Види пасивів	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Зміна показника	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+,-, тис. грн	%
I. Власний капітал								
Додатковий капітал	20664	15,2	20664	13,6	20664	12,0	0	0,0
Резервний капітал	1117	0,8	1117	0,7	1117	0,6	0	0,0
Нерозподілений прибуток, (непокритий збиток)	81841	60,5	88474	58,3	93697	54,2	11856	14,5
Усього за розділом I	103622	76,5	110255	72,6	115478	66,8	11856	11,4
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Довгострокові кредити банків	5914	4,4	7525	4,9	6860	4,0	946	16,0
Цільове фінансування	1135	0,8	3463	2,3	2630	1,5	1495	131,7
Усього за розділом II	7049	5,2	10988	7,2	9490	5,5	2441	34,6
IV. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Короткострокові кредити банку	9708	7,2	18037	11,9	21314	12,3	11606	119,5
Поточна кредиторська заборгованість за:								
товари, роботи та послуги	12174	9,0	10359	6,8	21631	12,5	9457	77,7
розрахунками з бюджетом	1287	0,9	932	0,6	1453	0,8	166	12,9
розрахунками зі страхування	109	0,1	62	0,04	89	0,5	-20	-18,3
розрахунками з оплати праці	584	0,4	232	0,1	132	0,1	-452	22,6
Інші поточні зобов'язання	832	0,6	894	0,6	3224	1,9	2392	287,5
Усього за розділом IV	24694	18,2	30516	20,1	47843	27,7	23149	93,7
Сума пасиву (баланс)	135365	100,0	151759	100,0	172811	100,0	37446	27,7

Аналізуючи наведені дані, можна встановити, що вартість майна підприємства зросла за звітний період на 37466 тис. грн., при цьому на 11856 тис. грн. за рахунок власних оборотних коштів; решта покривалося за рахунок суттєвого збільшення зобов'язань підприємства.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

2.1. Завдання і роль системи обліку і аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва

В процесі виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств здійснюється перетворення наявних матеріальних та трудових ресурсів у новий продукт – готову продукцію.

Метою обліку витрат на виробництво продукції та визначення собівартості продукції є документальне, повне, своєчасне та достовірне відображення фактичних витрат на виробництво продукції для забезпечення контролю над використанням ресурсів підприємства [12].

Основними завданнями обліку витрат на виробництво продукції рослинництва є [20]:

- забезпечення керівництва підприємства інформацією для прийняття управлінських рішень;
- контроль за фактичними витратами порівняно з нормативами й плановими розмірами для виявлення відхилень;
- формування економічної стратегії на перспективу;
- достовірний і правдивий облік виходу продукції з урахуванням якості;
- розрахунок собівартості виробленої продукції для оцінки готової продукції та визначення фінансових результатів;
- виявлення й оцінювання економічних результатів виробничої діяльності структурних підрозділів.

В процесі здійснення аналізу виробництва продукції рослинництва потрібно чітко дотримуватися поставлених завдань (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні завдання аналізу виробництва продукції рослинництва

•	обґрунтування планів виробництва продукції рослинництва та їх коригування
•	здійснення систематичного контролю за виконанням плану виробництва продукції рослинництва
•	визначення впливу факторів на обсяги виробництва продукції
•	виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення виробництва продукції
•	оцінювання можливостей підприємства щодо впровадження виявлених резервів збільшення виробництва продукції рослинництва

Проведення такого плану аналізу має важливе значення для вирішення питань операційного менеджменту та виявлення резервів збільшення виробництва продукції.

Від повноти та глибини проведення аналізу залежить оцінювання можливостей підприємства нарощувати обсяги виробництва продукції рослинництва, використовуючи виявлені внутрішні резерви, і як наслідок, зменшення її собівартості.

Джерелами інформації для аналізу виробництва продукції рослинництва є: (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

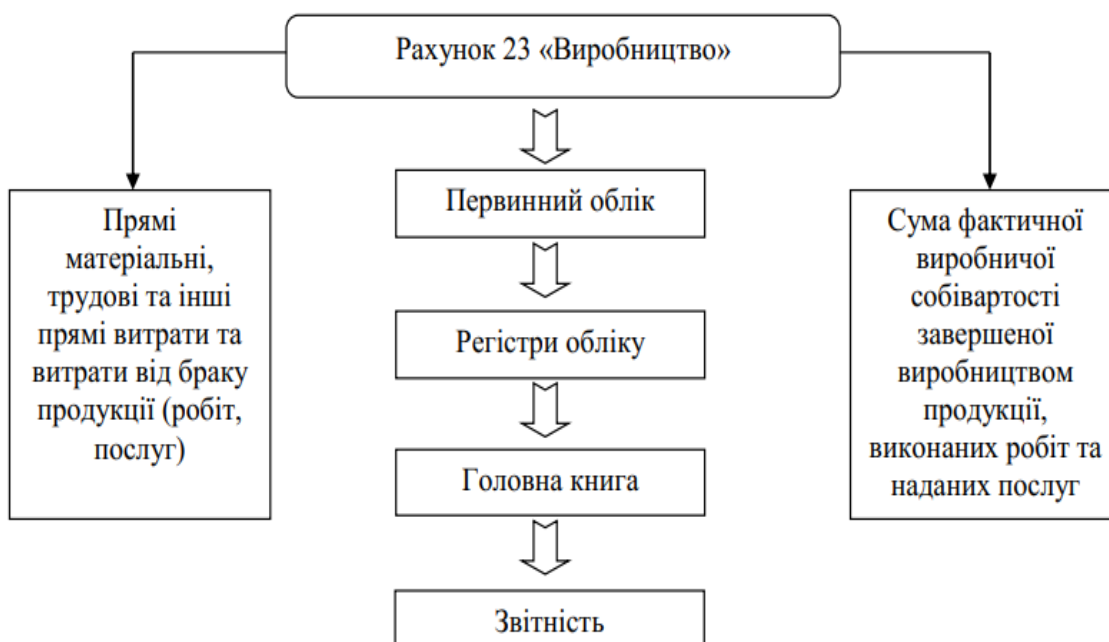
Основні джерела інформації для аналізу виробництва продукції рослинництва

•	форми річного звіту: «Виробництво і собівартість продукції рослинництва» (ф. №9-АПК); «Реалізація сільськогосподарської продукції» (ф. №7-АПК)
•	спеціалізовані форми статистичної звітності: «Основні економічні показники роботи сільгоспідприємств» (ф. № 50-ст); «Звіт про збір урожаю сільськогосподарських культур» (ф. № 29-ст);
•	спеціалізовані таблиці бізнес-плану підприємства та робочі таблиці до нього
•	дані бухгалтерського обліку
•	довідкова література

Отже, врахування будь-яких особливостей в процесі обліку та аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва дозволить забезпечувати своєчасно стейкхолдерів інформацією про кількість та вартість вирощеної продукції для потреб оперативного і стратегічного управління.

2.2. Облік витрат процесу виробництва продукції рослинництва

Синтетичний облік витрат на виробництво продукції рослинництва ведуть на рахунку 23 «Виробництво», до якого відкривають субрахунок 231 «Рослинництво» [16] (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Схема організації обліку витрат на виробництво продукції рослинництва

За економічним змістом рахунок відноситься до групи рахунків обліку витрат на виробництво, за призначенням і структурою – до групи калькуляційних рахунків. За дебетом рахунка 23 «Виробництво» відображають витрати рослинництва, за кредитом – вихід продукції (оприбуткування продукції рослинництва від урожаю і списання витрат за загиблими посівами).

Підприємство витрати в рослинництві обліковує за такими статтями [13]:

- витрати на оплати праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- насіння і садивний матеріал;
- добрива;
- засоби захисту рослин;
- роботи і послуги;
- витрати на утримання основних засобів (амортизація, паливно-мастильні матеріали);
- витрати на організацію й управління виробництвом;
- інші витрати.

Стаття «Витрати на оплати праці» відображає основну та додаткову оплату праці працівників, зайнятих в технологічному процесі при вирощуванні культур. При цьому здійснюється бухгалтерське проведення Д-т 231, К-т 661.

Стаття «Відрахування на соціальні заходи» відображає нарахування Єдиного соціального внеску (22%) від заробітної плати штатних працівників, зайнятих при вирощуванні культур. Д-т 231, К-т 651.

Стаття «Насіння і садивний матеріал» відображає понесені витрати на насіння й садивний матеріал власного виробництва та закуплені підприємством. Д-т 231, К-т 208 (при списанні насіння і садивного матеріалу купованого) або К-т 27 – при використанні насіння/садивного матеріалу власного виробництва.

Стаття витрат «Добрива» відображає витрати на мінеральні, бактеріальні та органічні добрива, які використовують під культури. Д-т 231, К-т 208.

Стаття «Засоби захисту рослин» відображає фактичну вартість засобів захисту рослин (пестицидів, гербіцидів, протруювачів тощо). Д-т 231, К-т 208.

Стаття «Роботи і послуги» відображає вартість робіт і послуг допоміжних виробництв на господарські потреби при виробництві продукції рослинництва. Д-т 231, К-т 23, 631, 685.

На статті «Амортизація» відображається сума нарахованої амортизації основних засобів, які використовуються підприємством у галузі рослинництва. Д-т 231, К-т 131.

На статті «Витрати на організацію й управління виробництвом» обліковують загальновиробничі витрати, які розподіляються наприкінці року і списуються у Д-т 231з К-т 91.

На статті «Інші витрати» відображають сплачені страхові платежі по посівах культур, і основних засобах зокрема, на виробництво продукції рослинництва. Д-т 231, К-т 65, 47.

Аналітичний облік в галузі рослинництва ведуть за об'єктами (сільськогосподарськими культурами (групами культур), роботами і т.д. У СФГ «Едельвейс» об'єкти обліку в рослинництві визначають, виходячи з конкретних умов господарювання.

Аналітичні рахунки на підприємстві відкривають у Книзі обліку виробництва, зокрема:

231.1 Вирощування озимої пшениці

231.2 Вирощування ярого ячменю

231.3 Вирощування кукурудзи на зерно

231.4 Вирощування бобів сої тощо

Витрати на виробництво і вихід продукції рослинництва оформляється такими первинними документами (табл. 2.3).

Як свідчать наукові дослідження, «на практиці сільськогосподарські підприємства в залежності від способу оприбуткування продукції рослинництво можуть використовувати тільки ті документи, ведення яких передбачено певним способом» [3].

Для обліку і узагальнення інформації про вихід продукції отриманої від сільськогосподарського виробництва призначено рахунок 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». За дебетом рахунка 27 відображається надходження продукції рослинництва, за кредитом – вибуття її внаслідок продажу, внутрішнього споживання, переробки тощо [16].

Первинні документи з обліку витрат і виходу продукції рослинництва

Первинні документи з обліку витрат на вирощування продукції	Первинні документи з обліку оприбуткування вирощеної продукції
Табелі обліку робочого часу (ф. № П-5)	Талони шоферів і комбайнерів (ф. № 77б, 77в)
Облікові листи трактористів-машиністів (ф. № 67-Б)	Журнали обліку виданих талонів (ф. № 188)
Облікові листи праці та виконаних робіт (ф. № 66, 66а)	Реєстри приймання зерна від водіїв (ф. 71а)
Дорожні листи вантажних автомобілів або дорожні листи трактористів (ф. № 68)	Реєстри приймання зерна вагарем (ф. № 78а)
Журнали обліку робіт і витрат (ф. № 37)	Відомості руху зерна та іншої продукції (ф. № 80)
Накопичувальні відомості використання машинно-тракторного парку (ф. № 37а)	Виписки з реєстру про намолот зерна та зібрану площу (ф. № 67а)
Накопичувальні відомості роботи вантажного автотранспорту (ф. № 38)	Реєстри відправки зерна та іншої продукції з полів (ф. № 77)
Лімітно-забірні карти (ф. № ВЗСГ – 1,2)	Реєстри приймання зерна та іншої продукції (ф. № 78)
Накладна внутрішньогосподарського призначення (ф. № ВЗСГ-8)	Путівки на вивезення продукції з полів (ф. № 77а)
Звіти про рух матеріальних цінностей (ф. № М-19)	Товарні накладні за видами продукції (ф. № ВЗСГ-7)
Акти витрачання насіння та садивного матеріалу (ф. № ВЗСГ – 4)	Щоденник надходження сільськогосподарської продукції (ф. № 81)
Акти використання добрив, отрутохімікатів і гербіцидів (ф. № ВЗСГ – 3)	Акти на сортування і сушіння продукції рослинництва (ф. № 82)
Розрахунки амортизаційних відрахувань (ф. № ОЗ-14, ОЗ-16)	Книги складського обліку (ф. ВЗСГ -10)

За умови, якщо підприємство оприбутковує продукцію рослинництва за виробничою собівартістю, то в кінці року після визначення фактичної собівартості продукції планову собівартість коригують до рівня фактично, тобто встановлюють калькуляційні різниці. Після списання калькуляційних різниць за К-т 231, він закривається.

Отже, система ведення синтетичного і аналітичного обліку витрат на виробництво продукції рослинництва буде успішною тільки за умови, що буде розроблений проект організації бухгалтерського обліку, де чітко буде накреслено методику збору та формування інформації про витрати та відповідно вихід продукції (формування собівартості продукції).

2.3. Система та інструменти аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва

Процес прийняття стратегічних управлінських рішень щодо витрат у рослинництві неможливий без системи економічного аналізу. На думку Пуцентейло П. Р. [26], «.. для реалізації системи обліково-аналітичного забезпечення існує принципова схема організації аналітичної діяльності. На перше місце слід поставити інформаційну базу, при цьому можливою є побудова аналітичних групувань і таблиць, отримання аналітичних показників і висновків для прийняття управлінських рішень».

На першому етапі аналізу важливо визначити загальний обсяг витрат на виробництво та їх динаміку порівняно з попередніми періодами (рис. 2.2).

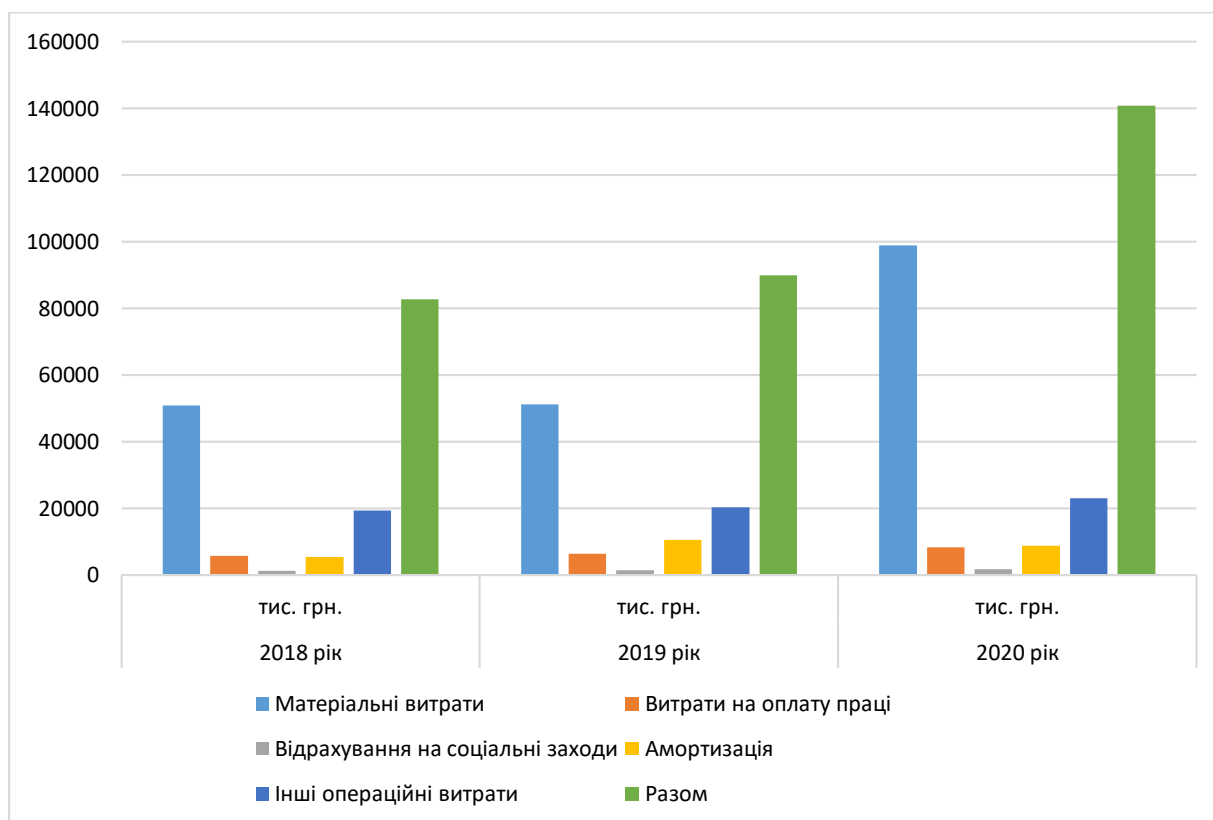

Рис. 2.2. Динаміка витрат на виробництво продукції СФГ «Едельвейс» за 2018-2020 рр.

На досліджуваному підприємстві витрати на виробництво у 2018 році склали 82679 тис. грн., у 2019 – 89986 тис. грн. та в 2020 році – 140873 тис. грн. Таким чином прослідковується тенденція до зростання витрат.

Важливим показником, який характеризує діяльність підприємства є собівартість продукції, яка являє собою вартісне оцінювання використаних у процесі виробництва матеріальних ресурсів, основних засобів, трудових ресурсів, а також інших витрат на її виробництво. Від рівня собівартості залежать темпи розширеного відтворення, фінансові результати та фінансовий стан підприємства.

Проаналізувавши складові елементів операційних витрат СФГ «Едельвейс» за 2018-2020 рр. (табл. 2.4), важливо відмітити їх збільшення на 58194 тис. грн. або на 70,4 %.

Таблиця 2.4

Аналіз структури витрат на виробництво за елементами витрат
по СФГ «Едельвейс» за 2018-2020 рр.

Найменування елемента витрат	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення 2020р. до 2018р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	% (рази)
Матеріальні витрати	50813	61,5	51248	56,9	98948	70,2	48135	194,7
Витрати на оплату праці	5780	7,0	6393	7,1	8281	5,9	2501	143,3
Відрахування на соціальні заходи	1255	1,5	1401	1,5	1803	1,3	548	143,7
Амортизація	5467	6,6	10628	11,8	8855	6,3	3388	162,0
Інші операційні витрати	19364	23,4	20316	22,6	22986	16,3	3622	118,7
Разом	82679	100,0	89986	100,0	140873	100,0	58194	170,4

Це відбулося за рахунок збільшення суми матеріальних витрат на 48135 тис. грн, або на 94,7%, суми витрат на оплату праці на 2501 тис. грн, або на 43,3%, суми відрахувань на соціальні заходи на 548 тис. грн, або на 43,7 % та амортизації на 3388 тис. грн або на 62,0 %.

Для проведення аналізу собівартості сільськогосподарської продукції розглянемо також її структуру. Частка витрат на оплату праці збільшилась із 4,3% до 6,0% впродовж досліджуваних років. По інших операційних витратах

відмічається суттєве збільшення частки їх у структурі виробничих витрат на 39,4% (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Структура виробничої собівартості продукції рослинництва
у СФГ «Едельвейс» за 2018-2020 рр.

Статті витрат	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2020 р. до 2018 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, -, тис. грн	%
Виробнича собівартість продукції рослинництва – всього	61150	100,0	66371,1	100,0	60181	100,0	-969	98,4
матеріальні витрати– усього	39326	64,3	38118	57,4	33614	55,8	-5712	85,5
з них:								
- насіння та посадковий матеріал	7476	12,2	6944,7	10,5	7756	12,9	280	103,7
- мінеральні добрива	10472	17,1	9602,1	14,	5755	9,6	-4717	55,0
- пальне та мастильні матеріали	7668	12,5	6822,8	10,3	6048	10,0	-1620	78,9
- електроенергія	364	0,6	437,1	0,6	294,5	0,5	-3276,5	80,9
- запасні частини, будівельні матеріали	3571	5,8	4073,3	6,1	2934,5	4,9	-636,6	82,2
- інша продукція сільського господарства	9775	16,0	10238	15,4	10826	18,0	1051	110,7
витрати на оплату праці	2649	4,3	2755,7	4,1	3621	6,0	972	136,7
відрахування на соціальні заходи	565	0,9	612,1	0,9	786	1,3	221	139,1
амортизація	4534	7,4	7290,3	11,0	5245	8,7	711	115,7
інші прямі витрати (орендна плата за паї)	9486	15,5	13206,3	19,9	13227,5	22,0	3741,5	139,4
загальновиробничі витрати	4590	7,5	4388,7	6,6	3687,5	6,1	-902,5	80,3

З кожним роком знижувалася частка матеріальних витрат у структурі собівартості. Так, якщо в 2018 році вона становила 64,3 %, то в 2020 році – 55,8%. Таким чином, сума матеріальних витрат на виробництво продукції рослинництва зменшилася на 5712 тис. грн., або на 14,5%. Найбільшу частку серед понесених витрат становили витрати на мінеральні добрива – 17,1 % у 2018 році та 9,6 % відповідно в 2020 році. Найнижча частка витрат в 2020 році припадала на паливо

та мастильні матеріали – 10,0 %, запасні частини та будівельні матеріали – 4,9 % та електроенергію – 0,5 %.

В підсумку, проведений аналіз показав, що на формування величини собівартості продукції рослинництва найбільший вплив мають обсяги використаних у технологічному процесі пального й паливно-мастильних матеріалів та мінеральних добрив.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження щодо обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на виробництво продукції рослинництва на сільськогосподарських підприємствах можна зробити наступні висновки:

1. Витрати виробництва як економічна категорія відіграє значну роль в інформаційному забезпеченні управління підприємством. Для прийняття ефективних управлінських рішень користувачами облікової інформації потрібно знати склад витрат, їх розмір, методику калькулювання собівартості продукції тощо.

2. Для сільськогосподарських підприємств зростання цільової спрямованості ролі бухгалтерського обліку як основи одержання достовірної інформації та попередження ризиків у господарсько-фінансовій діяльності підприємства залежить від правильної його організації.

3. Розвиток сільськогосподарського підприємства залежить не тільки від належно організованого обліку, але і від системи контролю на ньому. Керівництво зацікавлене в отриманні достовірної інформації про фінансово-господарський стан підприємства, його ліквідність та платоспроможність і т.д. Така інформація формується тільки за результатами внутрішнього контролю.

4. Значної ефективності контролю за процесами виробництва продукції рослинництва можна досягти шляхом поєднання з системою бухгалтерського обліку та управління.

5. Сільське господарство сьогодні є домінуючою галуззю національної економіки і перебуває в центрі уваги економічної спільноти. В країні спостерігається зниження загального обсягу виробництва продукції сільського господарства, але при цьому в структурі сільськогосподарської продукції переважає продукція рослинництва.

6. Витрати на виробництво продукції рослинництва формують за об'єктами обліку, планування і калькулювання собівартості продукції, а також за центрами

відповідальності. За цими об'єктами витрат відкриваються рахунки аналітичного обліку сільськогосподарського виробництва.

7. Проведений аналіз показав, що на формування величини собівартості продукції рослинництва на досліджуваному підприємстві, найбільший вплив мають обсяги використаних у технологічному процесі пального й паливно-мастильних матеріалів та мінеральних добрив.

8. Проведене дослідження діяльності СФГ «Едельвейс» довело, що підставою для виокремлення об'єктів обліку в рослинництві слугує площа посіву. Обґрунтування розподілу витрат на групи (змінні, умовно-змінні, постійні) доводить, що такий критерій виокремлення об'єктів обліку не є достовірним.

9. В ході проведення наукового дослідження, зважаючи на сучасні об'єкти обліку, запропоновано об'єктами обліку витрат рослинництва вважати наступні: центр витрат; сільськогосподарські культури (види робіт, продукції); цикли виробництва; технологічні операції; технологічні процеси виробництва; статті витрат з поділом на змінні, умовно-змінні та постійні.

Отже, облік, аналіз і контроль витрат на виробництво продукції рослинництва відповідає сучасним вимогам нормативно-правового забезпечення, аналіз і контроль свідчить про належний процес виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баришевська І. В., Чаюн Т. І. Формування собівартості продукції рослинництва та шляхи її зниження на сільськогосподарських підприємствах. URL: http://visen.knau.kharkov.ua/uploads/visn_econom/2014/7/13.pdf
2. Белова І. М. Теоретико-методологічні розробки з управлінського обліку в галузі рослинництва. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 2 (27). С. 246-252
3. Бондаренко Н. М., Різченко Н. В. Особливості обліку витрат і виходу продукції рослинництва. *Економіка і держава*. 2019. № 11. С. 76-82
4. Бурачек І. В., Михайленко Н. В. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 134-137.
5. Бурко К. В. Методи обліку витрат в обліковій політиці сільськогосподарських підприємств. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 2. С. 162-178. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/November2019/5PLmet7qO19ts6sIowH Q.pdf>
6. Варченко О. М., Свиноус І. В., Іванова Л. С., Ткаченко К. В., Биба В. А. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 19–26.
7. Волохова І. С. Механізм оподаткування сільськогосподарських виробників: напрямки покращення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 11. С. 20-23.
8. Гаврилюк О. О., Чоп О. Сучасний стан виробництва продукції рослинництва та його вплив на побудову обліку витрат. /Ефективна економіка. 2018. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/45.pdf
9. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768, в ред. від 04.08.2016 р. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
10. Кодацька І. М. Облік витрат в рослинництві. URL: <http://surl.li/aszfn>

11. Маренич Т. Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях : підруч. / за ред. В. Я. Амбросова. 2-е виання, доп. і перер. Київ : Професіонал, 2005. 896с.

12. Методичні рекомендації з планування обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом МАНУ № 132 від 18 травн. 2001 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>.

13. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : Наказ Мін-ва аграрної політики України від 18 трав. 2001 р. № 132. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555\\$01](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555$01)

14. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Мін-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

15. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Мін-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

16. Огійчук М. Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах : підруч. Київ : Вища освіта, 2003. 800 с.

17. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. ; за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 6-те вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2011. 1042 с.

18. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukr&stat.gov.ua>

19. Паланюк М. А., Петренко В. Г. Економічний аналіз : підруч. Київ : Аграрна освіта, 2010. С. 118–142.

20. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України : підручник / В. Я. Плаксієнко, Л. М. Пісьмаченко, Я. І. Рябий ; за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ : ЦНЛ, 2008. 946 с.

21. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755 / Верх. Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

22. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258 / Верх. Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

23. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 07 лип. 1999 р. № 996 / Верх. Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

24. Про інвентаризацію активів та зобов'язань : Положення від 02 верес. 2014 р. №879. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>

25. Про фермерське господарство : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 973. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

26. Пуцентейло П. Р., Гуменюк О. О. Стратегічний аналіз як важливий елемент управління підприємством. *Інноваційна економіка*. 2016. № 3-4 (62). С. 196–205.

27. Семенюк Н. А., Петренко В. Г. Економічний аналіз : навч. підруч. Київ : НМЦ, 2004, С. 189–112.

28. Собченко А. Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. 2016. Vol. 2, No. 2, С. 36-46

29. Трусова Н. В., Радченко Н. Г., Шутько Т. І. Бюджетно-податкове стимулювання розвитку аграрного сектору України. *Агросвіт*. 2021. № 20. С. 22–31.

30. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2002. 656 с.

ДОДАТКИ